

การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ
สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
Analysis of Knowledge Management Components of Local Wisdom of
Educational Institutions in Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational
Service Area

จิตติยาภรณ์ เชาวรากุล (Jitiyaporn Chaowarakul)

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (Panyapiwat Institute of Management)

Email: Jitiyaporncha@pim.ac.th

Received March 13, 2021; Revised April 23, 2021; Accepted May 15, 2021

Abstract

The purposes of this study were 1) Study the level of knowledge management and local wisdom of educational institutions in Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area and 2) To study the elements of knowledge management and local wisdom of educational institutions in Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area. A questionnaire was used to collect data from 380 teachers in the Ayutthaya Primary Educational Service Area. selected by using a stratified random sampling method from ninety-four schools in the Ayutthaya Primary Educational Service Area. Data were gathered from questionnaires and analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation exploratory factor analysis, and confirmatory factor analysis statistics. The results of the study are the following: Condition of Knowledge Management Local Wisdom of the Educational Institutions in Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area was at a high level. First is the field of application knowledge is Creation knowledge, Exchange knowledge, Seeking knowledge, Processing knowledge into categories, Transfer knowledge, Determination knowledge, and Storage knowledge in order. The results of the confirmation element analysis revealed that the components of local wisdom knowledge management of educational institutions in the Ayutthaya Primary Education Area were as follows: Knowledge determination of local wisdom, Recording and storing knowledge of local wisdom, The quest for knowledge local wisdom, Pride in work, Linking and Transferring local of wisdom knowledge, Exchange of knowledge of local wisdom, recording and Storing knowledge of local wisdom respectively. The weight of the element between 0.50–0.80

Keywords: Knowledge Management; Local wisdom; Primary Educational; Phra Nakhon Si Ayutthaya

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา และ 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 380 คน จาก 94 โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและองค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อันดับแรก ได้แก่ ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ลำดับถัดมา ได้แก่ ด้านการสร้างความรู้ ด้านแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านกำหนดความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ การกำหนดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบันทึกและจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสวงหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในงาน การเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบันทึกและการจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามลำดับ โดยมีน้ำหนักขององค์ประกอบระหว่าง 0.50-0.80

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา; พระนครศรีอยุธยา

บทนำ

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญที่สุดในการจัดการความรู้ เพราะสถานศึกษามีหน้าที่จัดให้มีการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นกลไกสำคัญ ในการจัดการความรู้แก่นักเรียน ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้กับนักเรียน ผู้บริหาร ครู ชุมชน ทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติ ผู้นำ ผู้ร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้มีความสำคัญและมีความจำเป็นในการจัดการความรู้ในระดับต่าง ๆ ครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถและทักษะในการจัดการความรู้ตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นตอนการกำหนดความรู้ ขั้นตอนการแสวงหาความรู้ ขั้นตอนการสร้างความรู้ ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนการเก็บความรู้ ขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ (Kannika Thammasit, 2014)

การจัดการความรู้ในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนในสถานศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่สุดของนักเรียน มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของความรู้ รักการเรียนรู้ ใช้ความรู้เพื่อการพัฒนา การเห็นคุณค่าของตนเอง การมีวินัยในตนเอง การปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือผู้เรียนควรมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี รู้จักปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญาและทักษะในการดำเนินชีวิต รักการออกกำลังกาย รู้จักดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค มีความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงาม (Office of the Basic Education Commission, 2018)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทย เพราะท้องถิ่นเป็นระบบความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านมิติสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมและถ่ายทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น ส่วนใหญ่ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นลักษณะของชิ้นงาน เช่น เครื่องดนตรี เครื่องใช้ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย การละเล่น และความรู้ภูมิปัญญาในลักษณะที่อยู่ในตัวของบุคคล เช่น บทสวด ภาษาเขียน นิทาน คำกลอน บทเพลง และตำรายาของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ และเทคโนโลยีพื้นบ้าน ที่สอดคล้องกับสังคมการดำรงชีวิตของผู้เรียน โดย Jegede (1995) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้จากสถานศึกษาและจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นคู่ขนาน ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีความจำระยะยาวของผู้เรียน ทำให้สนใจใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้ อีกทั้งมีการผสมผสานความรู้ท้องถิ่นเข้ากับความรู้ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดยยึดแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นแกนหลักเสริมการเรียนรู้ทำให้เกิดการยอมรับ พุดคุยและรับฟังความเหมือนความต่างระหว่างวัฒนธรรม โครงสร้างรูปแบบการคิดโดยที่วัฒนธรรมเดิมไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างตัวเองทั้งหมด ก่อนที่จะรับวัฒนธรรมใหม่เข้าไป และการนำวิทยาการพื้นบ้านมาใช้ในการเรียน การสอนจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างปกติสุข บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ประเพณี วิถีท้องถิ่น และวิถีแห่งการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ Prawase Wasi (2013) กล่าวว่า ท้องถิ่นมีแหล่งการเรียนรู้ และผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมาย มากกว่าที่ครูสอนในห้องสี่เหลี่ยม ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูในท้องถิ่น จะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครูที่รู้จริงทำจริง จะทำให้การเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง การเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ ที่สำคัญเป็นการปรับระบบที่มีคุณค่า เดิมการศึกษามองข้ามคุณค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในท้องถิ่นเหล่านี้เป็นครูได้ จะเป็น การยกระดับคุณค่าศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของท้องถิ่นอย่างแรง เป็นการถักทอทางสังคม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้ ทำเป็น เรียนรู้จากสื่อ และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาการจัดการความรู้ในสถานศึกษาที่ยังขาดความเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ ไม่สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นจริง หลักธรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้

เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อแสวงหาความรู้ยังมีข้อจำกัดในการนำมาใช้พัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำเอาองค์ความรู้มาบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษานั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี และต้องใช้เวลาในการเตรียมการและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหลายมาบูรณาการ เพื่อสามารถชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ การจัดการเรียนการสอนต้องมีการนำเนื้อหาที่บูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ที่สอดคล้องมาประยุกต์ใช้ด้วยกันเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ (Nikom Chompoolong, 2005)

อีกทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษาของประเทศไทย ยังไม่สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร เนื่องจากหน่วยงานที่มีส่วนส่งเสริมยังไม่มีความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงปัญญาท้องถิ่นของไทยยังคงขาดการยอมรับ และขาดการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาในระบบโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนยังไม่นำเอาประเด็นของท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควร อีกทั้งครูและผู้บริหารบางส่วนยังไม่เข้าใจเนื้อหาของหลักสูตรและแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ การเรียนการสอนในระบบการศึกษายังไม่คำนึงถึงสัดส่วนและความสมดุลระหว่างเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากลเท่าที่ควร นอกจากนี้สถานศึกษายังไม่มีการจัดองค์กรที่รับผิดชอบเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนเชื่อมโยงภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษาในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดม (Department of General Education, 2011)

ดังนั้นการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาต้องมีการบูรณาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาที่ระบบและมีประสิทธิภาพ เพราะสถานศึกษาเป็นแหล่งหล่อหลอมให้เยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปในอนาคต อีกทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นอดีตราชธานีของไทย ซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่ามาอย่างยาวนาน ผู้คนส่วนใหญ่เนืองวิถืชีวิตดั้งเดิม และมีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาที่การอนุรักษ์ศิลปะและสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และทรงคุณค่า เช่น ศิลปะการทำหัวโขน การทำพัดสาน การประดิษฐ์ดอกไม้จากต้นโสน การปั้นตุ๊กตาดินเผาชาวบ้าน เครื่องประดับมุก และมีวัดอรุณฯ เป็นต้น ทุกสิ่งล้วนแล้วมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ไปสู่รุ่นลูกหลาน และควรส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการระบบการศึกษา เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักการเรียนรู้ถึงคุณค่าและหวงแหนในถิ่นกำเนิด และร่วมกันมุ่งมั่นพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความเจริญบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษา “องค์ประกอบการจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นการเสริมสร้างระบบคุณค่าและศักยภาพของภูมิปัญญาไทย ให้เป็นพลังของสังคมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมสมัยใหม่อย่างมีความสุขและพึ่งตนเองได้ เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับสู่การศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูที่ทำการสอนอยู่ในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาจำนวน 3,129 คน จากเขต 1 และเขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 94 โรงเรียน และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 380 คน จาก 94 โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1967) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ .05

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ การจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดความรู้ 2) ด้านการแสวงหาความรู้ 3) ด้านการสร้างความรู้ 4) การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ 5) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ 6) ด้านจัดเก็บความรู้ 7) ด้านการถ่ายทอดความรู้ และ 8) ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

Tiwana (2000) ได้ให้ความหมายการจัดการความรู้ คือ กระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรเพื่อสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจ และดำรงไว้ซึ่งการได้เปรียบในการแข่งขัน โดยการสื่อสารและการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าอันนำไปสู่ความเจริญที่เป็นคุณค่าสูงสุดของธุรกิจ Bertels (2002) ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การจัดการองค์กรให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องภายใต้รากฐานความรู้ขององค์กร นั่นก็คือ การสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนโครงสร้างองค์กร ความสะดวกของสมาชิกในองค์กรโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เป็นเครื่องมือรวมกับการทำงานเป็นทีมและกระจายความรู้ เช่น กรุปแวร์ (Groupware) ด้าน Rossett (2001) ได้สรุปคำว่า การจัดการความรู้ เป็นการบริการความรู้ที่เหมาะสมถูกต้องกับบุคคลและเวลา ซึ่ง Woraphat Phucharoen (2010) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้ เป็นเทคนิค หรือหัวใจสำคัญในการชุดค้น ค้นคว้า ดึง ลาก ยั่ว ชลช ความรู้ต่าง ๆ ออกมาแล้วบริหารจัดการ รักษาไว้อย่าให้หาย โดยนำไปถ่ายทอด ซึ่งเปรียบเสมือนว่าการจัดการความรู้เป็นตัวจัดเก็บห้องสมุด และแหล่งในการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered Education)

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) นั้นเป็นแนวคิดที่เริ่มจาก Senge (1994) ที่ให้ความสำคัญด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อการแข่งขัน และ Drucker (1999) ที่กล่าวว่าจัดการความรู้ คือ ภัยแล้งสู่ความเติบโตขององค์กรในอนาคต และผลผลิตภาพจะผลิติดอกออกผลได้โดยความรู้เป็นตัวนำ โดยแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับและนำมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายในรูปแบบขององค์กรภาคธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการความรู้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว การจัดการความรู้สามารถนำมาประยุกต์ในองค์กรลักษณะอื่น ๆ เช่น องค์กรชุมชน หรือกลุ่มในชุมชน ที่มีการรวมตัวกันเพื่อบริหารจัดการสินค้าและบริการภายในชุมชน อย่างเป็นระบบ แบบแผน นำความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาทำให้เกิดคุณค่า และคุณประโยชน์แก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมีตัวความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญนำมาสู่การจัดการแล้วเกิดผลดังกล่าวขึ้น ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นศาสตร์ที่เป็นหัวใจเป็นพลังสำคัญและเป็นความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ

สรุปได้ว่าการจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นระบบในการแสวงหาความรู้ การกำหนด การเข้าถึง และการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เหมาะสม เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมไปถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่มีลักษณะบูรณาการให้สอดคล้องกับเวลาและบริบทแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์หลักๆเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานทั้งในระดับองค์กรและระดับชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของการจัดการความรู้

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ มีนักวิชาการได้แก่ Wiig (1993); Meyer and Zack (1996); McElroy (1999) ได้กำหนดองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ดังนี้

1. ด้านกำหนดความรู้ (Knowledge Identification) หมายถึง การระบุประเด็นความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความมุ่งหมายหรือขอบเขตของสถานศึกษาโดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะหัตถกรรม อาชีพ ประเพณีและพิธีกรรม และมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นต้น
2. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น เอกสาร การเข้าร่วมอบรม สัมมนา การศึกษาดูงานจากแหล่งทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การสร้างเครือข่ายและการสืบค้นจากผู้รู้ แล้วนำพัฒนาความรู้ใหม่ให้เกิดความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์ผสมผสานกันได้อย่างลงตัว
3. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) หมายถึง การเลือกข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ดั้งเดิม แหล่งเรียนรู้ที่มีชื่อเสียง หรือแหล่งเรียนรู้จากศิลปินวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ทรงคุณค่าและควรอนุรักษ์ อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียนในสถานศึกษา
4. การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ (Knowledge Codification) หมายถึง การวางโครงสร้างของความรู้ โดยการนำองค์ความรู้มาร่วมกันพิจารณา กลั่นกรอง อย่างละเอียดถี่ถ้วน เรียบเรียง ปรับปรุงข้อมูลให้มีเนื้อหาและภาษาที่เข้าใจง่าย กำหนดรูปแบบ วิธีการปฏิบัติ และการกำหนดโครงสร้างของความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมในการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต
5. การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษากับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรารถนุท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ
6. การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) หมายถึง การนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจำแนกความรู้จำแนกประเภท สรุปใจความสำคัญเพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของข้อมูลตรงกัน แล้วนำไปจัดเก็บในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ฐานข้อมูล เอกสารและชิ้นงานตัวอย่าง
7. การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) หมายถึง การใช้เทคนิค วิธีการเคลื่อนย้ายข้อมูลความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปถ่ายทอดสู่บุคคลที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น การจัดประชุม เพื่อสรุปความรู้ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดนิทรรศการถ่ายทอดความรู้ หรือลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เช่น การถ่ายทอดระหว่างบุคคล หรือการเล่าเรื่องราวสืบทอดกันมา เป็นต้น
8. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Knowledge Utilization or Application) หมายถึง การนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้แสวงหาและถ่ายทอดไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และรวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงความรู้ที่จัดเก็บ อย่างมีระบบ และทันท่วงที

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่า “ภูมิปัญญา” หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ได้มีผู้อธิบายความหมายในแง่มุมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556 ให้ความหมายคำว่า “ภูมิปัญญา” ว่าหมายถึง พื้นฐานความรู้ความสามารถ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านให้ความหมาย ดังนี้ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาแบบที่เราเรียน ผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมด” (Prawase Wasi, 2013) ซึ่ง Pattaya Saihoo (2011) ให้ความหมายว่า “ธรรมดหรือสามัญชน” หากรวมความหมายก็อาจนิยามได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน “ความรู้ ความคิดของคนธรรมดา หรือสามัญชนที่ได้สั่งสมไว้” ส่วนอีกคำหนึ่งคือคำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง “เครื่องมืออุปกรณ์การดำรงชีวิตของหมู่คณะ” สอดคล้องกับ Sanya Sanyawiwat (2010) ให้ความหมายคำว่า “ภูมิปัญญา” ว่าหมายถึง 1) ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใด ๆ มีลักษณะเป็นข้อมูลเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ เกี่ยวกับผู้หญิง ผู้ชาย ฯลฯ 2) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ หรือหน่วยสังคมใด ๆ ความเชื่อดังกล่าวอาจยังไม่มีข้อพิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้อง หากพิสูจน์แล้วความเชื่อก็กลายเป็นความรู้ ความเชื่อบางอย่างอาจพิสูจน์ไม่ได้ เช่น เรื่องนรก-สวรรค์ ตายแล้วไปไหน ผีมีจริงหรือไม่ 3) ความสามารถหรือแนวทางในการแก้ปัญหาป้องกันปัญหา เช่น ความสามารถในการสร้างหรือดำรงความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว Samart Chantasoon (2010) นิยาม “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึกที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

สรุปว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองแล้วนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ที่ชาวบ้านสามารถคิดเองทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการสำรวจ มีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร ครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สถานศึกษาดำเนินการ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา (เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ดังนี้มากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน มาก เท่ากับ 4 คะแนน ปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน น้อย เท่ากับ 2 คะแนน และน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยอธิบายและชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ชี้แจงการทำวิจัยให้ทราบ และวิธีการกรอกข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคล และรับแบบสอบถามกลับคืนเมื่อกรอกข้อมูลสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis และเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของสภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 57.89 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 30.53 มีตำแหน่งงานเป็นครู ร้อยละ 80.00 มีลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดำเนินการเกี่ยวกับเครื่องการทำเครื่องจักรสาน ร้อยละ 57.89

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

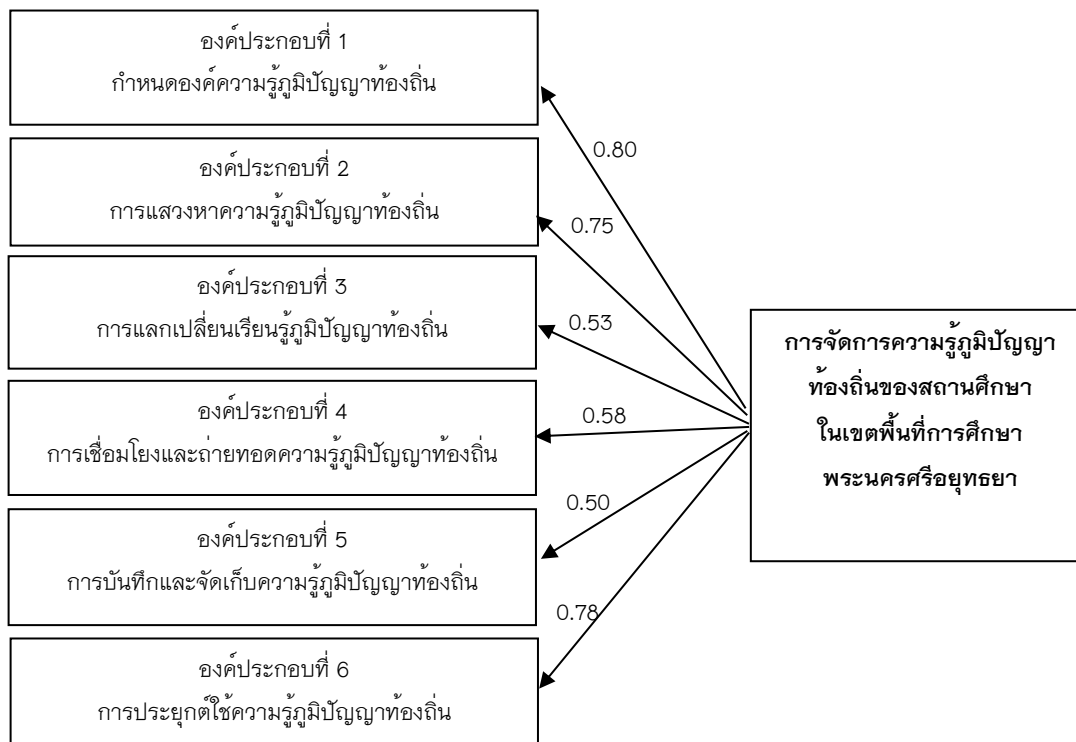
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและร้อยละของสภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมและรายด้าน

ข้อความ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. ด้านกำหนดความรู้	3.87	0.65	มาก
2. ด้านการแสวงหาความรู้	4.00	0.43	มาก
3. ด้านการสร้างความรู้	4.02	0.54	มาก
4. ด้านประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่	3.99	0.58	มาก
5. ด้านแลกเปลี่ยนความรู้	4.01	0.59	มาก
6. ด้านจัดเก็บความรู้	3.84	0.60	มาก
7. ด้านการถ่ายทอดความรู้	3.94	0.57	มาก
8. ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	4.03	0.55	มาก
ภาพรวม	3.95	0.48	มาก

ตารางที่ 1 แสดงถึงสภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มีค่าเฉลี่ย 4.03 มาเป็นอันดับแรก ลำดับถัดมา ด้านการสร้างความรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.02 ด้านแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.01 ด้านการแสวงหาความรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.00

ด้านประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ มีค่าเฉลี่ย 3.99 ด้านการถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.94 ด้านกำหนดความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.78 ด้านการจัดเก็บความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.84 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสถิติเชิงยืนยันความน่าเชื่อถือของโมเดลของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักระดับสูงสุด ได้แก่ กำหนดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีน้ำหนักเท่ากับ 0.80 การบันทึกและจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีน้ำหนักเท่ากับ 0.78 การแสวงหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีน้ำหนักเท่ากับ 0.75 องค์ประกอบที่มีน้ำหนักปานกลาง ได้แก่ การเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีน้ำหนักเท่ากับ 0.58 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีน้ำหนักเท่ากับ 0.53 และการบันทึกและการจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีน้ำหนักเท่ากับ 0.50 ซึ่งเป็นค่าที่ผ่านเกณฑ์พิจารณา แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของ มีความสอดคล้องกับข้อมูลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาในเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาในภาพรวม พบว่ามีผลการศึกษาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มาเป็นอันดับแรก ลำดับถัดมา ด้านการสร้าง ความรู้ ด้านแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านกำหนดความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ ตามลำดับกรณีดังกล่าวน่าจะมา จากเหตุผลที่ว่าสถานศึกษาสถานศึกษา ในพื้นที่ประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา ได้เลือกนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยามาใช้ในการ กระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยการมีการกำหนดความรู้ที่จะนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา ก่อน โดยนำเอา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาใช้ในการกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการกำหนดความรู้ที่ จะนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา ก่อนซึ่งมีการเลือกข้อมูลความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งสารสนเทศ และแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามีการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมมาพัฒนา ให้เกิดความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม และสามารถในการมองเห็นถึงความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบ ต่าง ๆ ขององค์ความรู้ และผสมผสานกันอย่างมีเหตุผล ผลมีการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ แสวงหามาได้มาทำการถอดรหัสหรือการแปลงความรู้เพื่อให้แสดงในคลังโดยการจำแนกออกเป็นหมวดหมู่อย่าง เหมาะสมผู้แสวงหาความรู้มีความเป็นต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้หลาย ๆ แหล่ง เช่น การเข้าร่วมประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน จากการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครองนักเรียน คนในชุมชน เป็นต้น โดยกระบวนการจัดเก็บข้อมูลนั้นเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นต้องกระทำอย่างมีระบบ แบบแผน และการนำ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาถ่ายทอดภายในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ลักษณะการจัดนิทรรศการถ่ายทอดความรู้ การจัดประชุมครูเพื่อถ่ายทอดความรู้ ครูถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นแก่นักเรียนโดยวิธีการสาธิต และทดลองปฏิบัติ การบอกเล่าตามประสบการณ์ของครู เป็นต้น และครูได้นำ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียน อีกทั้งนำมาใช้ในการเสริมสร้าง พัฒนาการของเด็กนักเรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ในชั่วโมงเรียน สอดคล้องกับ แนวคิดของ Jegede (1995) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้จากสถานศึกษาและจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาเป็นคู่ขนาน ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นของยาวของผู้เรียน ทำให้สนใจใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้ อีกทั้งมีการผสมผสานความรู้ท้องถิ่นเข้ากับความรู้ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดย ยึดแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นแกนหลักเสริมการเรียนรู้ทำให้เกิดการยอมรับ พุดคุยและรับฟังความเหมือนความ ต่างระหว่างวัฒนธรรม โครงสร้าง รูปแบบการคิดโดยที่วัฒนธรรมเดิมไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างตัวเองทั้งหมด ก่อนที่จะรับวัฒนธรรมใหม่เข้าไป และการนำวิทยาการพื้นบ้านมาใช้ในการเรียน การสอนจะช่วยให้เกิดความเจริญ ออกจากทางสติปัญญา ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างปกติสุข บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ตาม สภาพภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ปรัชญา วิถีท้องถิ่น และวิถีแห่งการดำรงชีวิต

2. ผลการศึกษารายองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย กำหนดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบันทึกและจัดเก็บองค์ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสวงหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในงาน การเชื่อมโยงและ ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบันทึกและการจัดเก็บองค์ความรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามลำดับ โดยมีน้ำหนักขององค์ประกอบระหว่าง 0.50-0.80 กรณีดังกล่าวอาจจะเนื่องจาก จังหวัดอยุธยาเป็นจังหวัดที่ศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่มากมาย และมีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นสถานศึกษา จึงได้เห็นความสำคัญของการจัดการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้สืบสานศิลปวัฒนธรรม สามารถนำมาบูรณาการ จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จึงได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่าสืบทอดต่อไปอย่างยาวนาน ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ Nikhom Chompoolong (2005) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องบูรณาการใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการ คิด วิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้ ทำเป็น เรียนรู้จากสื่อ และแหล่งวิทยากร ประเภทต่าง ๆ การนำเอาองค์ความรู้มาบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษานั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาบูรณาการในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี และต้องใช้เวลาในการเตรียมการและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งหลายมาบูรณาการ เพื่อสามารถชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ การจัดการเรียนการสอนต้องมีการนำเนื้อหา ที่บูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ที่สอดคล้องมาประยุกต์ใช้ด้วยกันเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

สรุปผล

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มาเป็นอันดับแรก ลำดับถัดมา ได้แก่ ด้านการสร้างความรู้ ด้านแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านประมวลความรู้เป็น หมวดย่อย ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านกำหนดความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ ตามลำดับ
2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย กำหนดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบันทึกและจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสวงหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในงาน การเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบันทึกและการ จัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามลำดับ โดยมีน้ำหนักขององค์ประกอบระหว่าง 0.50-0.80

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านกำหนดความรู้ สถานศึกษาควรมีการกำหนดประเด็นความรู้ทางด้านศิลปะพื้นบ้านอย่างเป็นชัดเจน ในการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ ควรมีการสนับสนุนให้ครูนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะพื้นบ้านมาใช้ในสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น
2. ด้านการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรม สัมมนาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจาก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ภูมิปัญญาใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น
3. ด้านการสร้างความรู้ สถานศึกษาควรดำเนินการให้ครูมีการเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่คล้ายวิถีชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น
4. ด้านประมวลความรู้เป็นหมวดย่อย สถานศึกษาควรดำเนินการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละมา ประเภท มาร่วมกันพิจารณา กลั่นกรองโดยละเอียดมากยิ่งขึ้น

5. ด้านแลกเปลี่ยนความรู้ สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

6. ด้านจัดเก็บความรู้ สถานศึกษาควรให้ครูดำเนินการสรุปใจความสำคัญของความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของข้อมูลตรงกันในการเก็บรักษาอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

7. ด้านการถ่ายทอด สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามประสบการณ์ของครูแต่ละบุคคลให้นักเรียนและคณะครูฟัง

8. ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สถานศึกษาควรอำนวยความสะดวกให้ครู ด้านวัสดุและอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บันทึกไว้ในฐานข้อมูลไปใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละประเภทอย่างเป็นเชิงประจักษ์ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้านความเชื่อและศาสนา เนื่องจากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า บางโรงเรียนไม่ได้นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ทุกประเภท ด้วยเนื่องจากมีข้อจำกัดทางศาสนาของนักเรียน เช่น ส่วนใหญ่นักเรียนจะนับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และโดยที่มีความเชื่อมโยงกับกับศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนาที่มีประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสอดคล้องกับการเรียนการสอนได้หลากหลายวิชา เช่น วิชาศิลปะ วิชาการงานพื้นฐานอาชีพ และวิชาประวัติศาสตร์ วิชาภาษาไทย เป็นต้น และสามารถจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

- Bertels, T. (2002). *What is Knowledge Management?*. The Knowledge Management Forum.
Retrieved from http://www.km-forum.org/what_is.htm
- Chantasoon, S. (2010). *Wisdom and Rural Development*. Bangkok: Wisdom Foundation.
- Chompoolong, N. (2005). *Local knowledge to learning (revised version)*. Maha Sarakham: Apichart Printing.
- Department of General Education. (2011). *Integrating Local Wisdom in Educational Institutions*. Bangkok: Ministry of Education.
- Drucker, P. F. (1999). *The Practice of Management*. New York: Harper & Row.

- Jegade, O. J. (1995). *Collateral Learning and the Eco-Cultural Paradigm in Science and Mathematics Education in Africa. Studies in Science Education*, 25, 97-137.
- McElroy, M. (1999). *The Knowledge Life Cycle*. Present at the ICM Conference on KM. Miami, FL.
- Meyer, M. H., & Zack, M. H. (1996). *The Design and Implementation of Information Products. Sloan Management Review*, 37(3), 43-59.
- Office of the Basic Education Commission (2018). *Management of Students' Opinions in Educational Institutions*. Bangkok: Ministry of Education.
- Phucharoen, W. (2010). *Modern Executive Machine for Sustainable Development*. Bangkok: Ariyachon.
- Rossett, A. (2001). *The ASTD e-Learning Handbook: Best Practices, Strategies, and Case Studies for an Emerging Field*. New York: McGraw-Hill.
- Saihoo, P. (2011). *Cultural Development Based on Local Wisdom and Potential of Community. In the Academic Seminar on Folk Wisdom*. Bangkok: Office National Culture Commission.
- Sanyawiwat, S. (2010). *Community Development*. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Senge, P. M. (1994). *The Fifth Discipline Fieldbook: Strategies and Tools for Building a Learning Organization*. London: Century Business.
- Thammasit, K. (2014). *Knowledge Management in Schools*. Bangkok: Ministry of Education.
- Tiwana, A. (2000). *The Knowledge Management Toolkit: Practical Techniques for Building Knowledge Management System*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Wasi, P. (2013). Creation of Thai Wisdom for Development. *Journal of Community Development*, 5(5), 75.
- Wiig, K. M. (1993). *Knowledge Management Foundation*. Arlington, TX: Schema.